

Slovenia i oktober:

DEN SLOVENSKE ØRRETBLØFFEN

For å få en eksotisk avslutning på fjorårets sesong la Håvard Stubø og jeg turen til Slovenia i begynnelsen av oktober. Det skulle bli en svært tosidig opplevelse.

Tekst: **Lars Nilssen** Foto: **Lars Nilssen og John Zerihoun**

01 Nei dette bildet er ikke fra New Zealand – dette er Leermosdalen i Østerrike.

02

03

04

05

06

Slovenia er på størrelse med Nord-Trøndelag. Innbyggertallet er ca to millioner. Med sine bratte fjell og mange elver minner det om Sørøya på New Zealand. Stadig flere fluefiskere valfarer hit i jakten på såkalt vill regnbue og marmorataørret.

DAGEN FØR AVREISE VÅKNER jeg til følgende skypemelding: «Bad news, grabbar. Alpe ne nedsnødd. Alla strømmerna er brune. Ingen bedring i sikte. Jag kollor alternative løsninger. John».

Den svenske utstyrgründeren John (Imago) er bosatt i Innsbruck og skulle være med som kjentmann og døråpner. Han vet mye om hva slags fisk som finnes hvor i det mellom-europeiske høyfjellet, og han har gode kontakter; vet hvem han skal ringe for å få korrekt informasjon og tilgang til fiske som ikke er tilgjengelig for alle.

Ørretfiske i alpe ne er som annet fjellfiske avhengig av godvær for å klaffe. Det samme er filming av pornografisk ørretfiske, noe vi også hadde sett for oss; få spilt inn materiale til minst to episoder av årets Lars og Lars BloggTV serie. Humøret steg derfor betraktelig da denne meldingen kom ut på kvelden:

«Good news grabbar. Vi åker til Østerrike først. Jag har hittat en privat strøm som holder ginklart vatten, och det finnes inte en enda fiskare i området».

Slik havnet vi i Lermoos i Tyrol, en klassisk liten alpe landsby beliggende i overkant av 1000 høydemeter med gigantiske snødekte fjell på alle kanter. Men ikke bare toppene var hvite. Nede i Lermoosdalen var snødybden 40 cm da vi tok inn på hotellet sent på ettermiddagen. Definitivt ikke forhold for tørrfluefiske etter ørret spør du meg, men svenske-John var optimist:

«Det her blir grymt killar. Vilda boger och bruna øringer

opp mot två kilo, er hva vi troligen får uppleva i morgon».

Riegebach er navnet på den tre meter brede strømmen som snor seg gjennom Lermoosdalen. Den liknet på en miniatyrtutgave av Hemsila. Fiskeretten disponeres av hotellet Mohr. Fiskekortet er billig, men kan kun fås kjøpt om du er gjest på hotellet. Fisket blir dermed en dyr affære, noe som begrenser antall fiskere.

Den lille elva hadde tatt minimal farge av nedbøren de siste dagene. På tross av nesten halvmeteren med snø langs breddene da vi startet fisket etter frokost dagen etter ankomsten, var den nesten helt klar.

Det ble fort varmt

Vak? Håvard sitt haugeblikk ser mer enn mitt. Jeg hadde heller ingen tro på noen form for overflateaktivitet og var fokusert på totalbilder Maken til spektakulære omgivelser for en fisketur hadde jeg sjelden opplevd.

Å forsvinne som dugg for solen. Begrepet fikk bokstavelig talt sin mening i løpet av formiddagstimen. Ved lunchtider var snøen borte, tempen kommet opp i 15 grader og snart begynte det å klemme en og annen døgnflue og betydelige mengder fjærmygg.

På pantervis snek Håvard seg langs bredden. Satt han foten i vannet, var det med stor forsiktighet. Han vet at vading kan være drepen i små elver som denne og at kastet bør sitte på det første flytet. Det første bueskytterkastet la han fire meter framfor seg. Før jeg rakk å snu kameraet i hans

retning, hørte jeg et sukk fra en fisk som brøyt vannspeilet.

Nå skulle det vise seg at fiskene i Riegelbach var på langt nær så lettskremte som fjellrøyene Håvard jakter på til hverdags. Flere av dem virket nærmest tamme og vant til bevegelser. Før vi hadde landet den første fisken trodde jeg det hang sammen med turveiene hvor det stadig var folk som gikk og løp, men da vi så den knyttneveformete halefinnen til den fete regnbueørreten som ble det første offeret for Håvard sin imitasjon, ga det et annet svar. Oppdrettsfisk! Regnbuer på halv kilo som er plantet i en elv i løpet av de siste ukene, er verken lettskremte eller kritiske til hva som presenteres. Jo mer det striper og sterkere farger, desto bedre. Pelletsgriser er ikke så nøye på imitasjonen.

Nå fantes det en og annen vrien brunørret og ikke alle regnbuene hadde gått like kort i elva som den første. Som oss, er regnbuen flink til å akklimatisere seg. Mange av dem var kresne og oppførte seg som villfisk, og da John påsto at de fleste av dem var født og oppvokst i elva, tok vi han på ordet. Vi opponerte i alle fall ikke, selv om vi innerst inne visste at det ikke var tilfelle. Det er ikke påvist reproduserende bestander av regnbueørret noen steder i Europa, til tross for at arten har vært satt ut i enorme mengder i mer enn 100 år.

Åpningsdagene i Østerrike hadde en herlig absurditet over seg. Fisket var bra, elva vakker, omgivelsene prangende, frokostbuffeen overdådig og weissbier er unekkelig et godt øl. Da det i tillegg var lov å ta seg en sigg i hotellbaren, fikk jeg følelsen av å ha reist 30 år tilbake i tid – en

følelse som ble forsterket da vi passerte grensen til vårt opprinnelige mål - Slovenia.

Vi prøver Slovenia

Landet var en av delstatene i det tidligere Jugoslavia. Det ble selvstendig republikk i 1991, har ca 2 millioner innbyggere og er på størrelse med Nord-Trøndelag fylke. Som over alt ellers i det tidligere Øst-Europa, er det preget av fordums tid. Vi entret grensen fra Italia i nord, der alpe ne rager med sinte tagger i over 3000 meters høyde. På vei ned mot dalen passerte vi den ene landsbyen mer pittoresk enn den andre, og i bunnen av hvert dalsøkk fosses det en bekk, smeltevann fra alpe ne som snart skulle bli en del av Soca, den vestligste av de to store elvene som renner ut i Middelhavet. Sava er den østlige. Med sine mange kilder og sideløp er det disse to som gjelder for ørretskende fluefiskere.

Ta en titt på Europakartet og du skjønner hvorfor. Nedslagsfeltet er enormt og kommer fra høytliggende fjell og ubebodde områder. Elvedalene er frodige, og det krystallklare vannet har et så tropisk grønnskjær at du i ny og ne må klype deg i armen for å minne deg selv på at du befinner deg i Europa. Rent visuelt er denne delen av Slovenia utvilsomt det nærmeste en kommer New Zealand på denne siden av kloden, og når elvene kan by på rike døgnflueklekkinger på en tid på året vi her hjemme fortsatt lurer på hva slags skismøring vi skal bruke, hadde området

02: Regnbuekjøtt-puck tatt 100 meter nedstrøms spillvannutslippet fra settefiskanlegget for marmorataørret.

03: Brunørreten ble introdusert i begynnelsen av 1900-tallet og får levedyktig avkom med den originale marmorataørreten

04: Autovernfiske et miniatyrsteinkast fra hovedveien opp mot Lermoos.

06: Som en miniatyrutgave av Hemsila, renner den lille elva Riegebach gjennom dalen

– At vi havnet akkurat her for å gjøre våre jomfrukast i en slovensk elv, uten å ane at det lå et foringsanlegg rundt svingen ovenfor, medførte at vi en liten stund faktisk trodde at vi var kommet til ørretens Mekka.

hatt alle forutsetninger for å kunne bli et ørretmekka av de sjeldne.

Lokal fiskeklubb

Vår første slovenske morgen besøkte vi den lokale fiskeklubben i Tolmin, en koslig liten by i hjertet av Socavassdraget. Staten er eier av fiskeretten over hele Slovenia. Myndighetene har delt landet inn i 67 fiskeområder som forpaktet av ulike sportsfiskeklubber.

Tolmin Fishing Club (www.ribiska-druzina-tolmin.si) er den proffeste. Klubben har seks ansatte, disponerer ti elver og en rekke småbekker med en samlet fiskestrekning på 245 km. Den markedsfører og selger fiskekort og samarbeider med reiselivsnæringen i regionen for å utvikle fiskepakker. Sportsfiskerne legger igjen mer penger enn andre turister. Det er estimert at utenlandske sportsfiskere omsetter for ca 25 millioner kroner årlig bare i Tolmin-regionen. Guiding, overnatting, mat og opphold står for brorparten av beløpet. Inntekter fra fiskekortsalg (53 euro i døgnet) bidrar også.

John forklarte i det vide og brede om Lars og Lars Blogg TV og det han framstilte som Håvard sitt verdenskjente Jazz & flyfishing konsept. Det tok ikke lang tid før den overbevisende svensken hadde ordnet gratis fiskekort og kart med røde markeringer rundt de beste og mest fotogene elvestrekningene i området.

Økonomien i Slovenia bærer fortsatt preg av en tid da ordet business ikke eksisterte. Men her som ellers: ingen regel uten unntak. De som administrerer sportsfisket har skjønnet at proff håndtering av journalister og fotografer bidrar til positiv redaksjonell og visuell omtale i magasiner og nettsteder. Men skal artikler trekke folk, betinger det et så godt fiske at skribenten er langt over middels fornøyd og fotografen får bilder han ikke tar til hverdags.

Marmorataørret

I en undersøkelse gjennomført av myndighetene for et par år siden skrev de fleste fisketuristene at muligheten for å få den lokale marmorataørret og adriatisk harr var den viktigste årsaken til besøket.

Salmo trutta marmoratus er det latinske navnet på den originale ørreten i elvene som drenerer mot Middelhavet. Den er uten prikker, har en lys marmorering over kroppen, vokser raskere enn vanlig ørret og kan bli opp til 25 kg. Hodet er påfallende stort og utgjør 22 – 25% av kroppslengden. I fasongen likner den mer på en gjedde enn en ørreten, og adferdsmønsteret skiller seg også fra annen ørret: Den finner nesten all føden nær bunnen, blir tidlig i livet fiske-spiser og viser seg svært sjelden i overflaten i form av et vak! Om dette var årsaken til at brunørreten ble introdusert gjennom utsettinger tidlig på 1900-tallet, vet jeg ikke. Det som imidlertid er sikkert, er at de utsatte nykomlingene parete seg velvillig med urbefolkningen. Dette medførte at den opprinnelige marmorataen kun fantes gjenværende i åtte elver i de øverste regionene av Soca-vassdraget. Det var blant disse fiskene Tolmin Fishing Club fant stamfisk da de startet et prosjektet for å gjeninnføre marmorataen til sitt opprinnelige habitat. I dag driver klubben et stort anlegg for produksjon av marmoratarogn. Når den har utviklet seg til øyerogn, legges den ned i utvalgte elvestrekninger. Selv påstår de at tiltaket fungerer og at andelen marmorata og adriatisk harr, som også settes ut i stort antall, stiger med 2 % årlig. Det som i alle fall er sikkert, er at oppdrettsan-

legget gjødsler elvestrekningen nedstrøms. Jeg har aldri sett så mange og så store ørret og harr noe annet sted som på de første 200 meterne nedenfor spillvannutslippet fra marmorataanlegget i Tolmin.

At vi havnet akkurat her for å gjøre våre jomfrukast i en Slovensk elv, uten å ane at det lå et foringsanlegg rundt svingen ovenfor, medførte at vi en liten stund faktisk trodde at vi var kommet til ørretens Mekka. Men det var før vi skjønte at fiskene vi skimtet i det klare vannet var pellets-spisere, og det av en art som dominerer fisket i Slovenia så til de grader at det blir både komisk og tragisk.

I alle regnbuens farger

Den adriatiske harren har en fighterevne som langt overgår sine fettere og kusiner på nordkalotten. Håvard brukte minst ti minutter på å lande et fargesprakende eksemplar på nesten to kilo. Dette var det nærmeste vi kom stedegen fisk. Selve individet kunne være en settefisk, men arten var i det minste opprinnelig.

Den eksotiske harren tok noe som liknet en fortyngt polkagris, den mest effektive flua for å få kontakt med den totalt dominerende arten i de slovenske vannsystemene.

Regnbueørreten ble introdusert på samme tid som brunørreten, men det var først da landet ble egen stat i 1991, at den for alvor begynte sin erobring av de slovenske vannveiene. Igangsetting av private småbedrifter var en viktig brikke for å få fart på økonomien i den nyfødte republikken og etablering av fiskeproduksjonsanlegg ble en

prioritert oppgave. Myndighetene investerte i nye anlegg, subsidierte eksisterende og etablerte et eget utviklingsbyrå for å støtte og forbedre virksomheten.

I en rapport fra det slovenske fiskeri og jordbruksdepartementet fra 2009 har vi hentet disse sitatene:

«The water conditions in Slovenia are favourable for cold-water fish husbandry. Relatively small streams and water sources are the main reason why small-scale fish farms are the most common aquaculture enterprises»

«The aquaculture sector is characterized by mainly small self-employed family farms, most of which have one employee and some are assisted by unpaid family members.

The major species contributing most of the production value in freshwater fish farming are rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*)»

«The non indigenous species rainbow trout is bred mainly for the market and recreational fishing, while the indigenous species such as brown trout, marble trout and lake trout, Danube salmon and grayling are bred for the natural waters restocking»

«In 2009, the total aquaculture production of cold-water fish was 931 tonnes. An additional 163 tonnes were from ponds for commercial recreational fishing».

Oppdrett høyt oppe

Jo høyere oppe i vannsystemene desto bedre egnet er vannet for fiskeproduksjon, og det var nettopp her mange av de nye småanleggene ble etablert på 90-tallet.

Slike anlegg er garantien for at det rømmer fisk støtt og stadig da sikringstiltakene er nærmest ikke-eksisterende. Dette har medført at regnbueørreten i løpet av 20 år har erobret det meste av det vannarealet som er interessant for fluefiskere. I de øverste elvestrekningene har den kommet som rømt oppdrettsfisk. I de lavereliggende og mest populære strømmene, blir den satt ut som fangbare individer i tusenvis, flere ganger gjennom en sesong.

Så lenge den fører til at uerfarne fluefiskere kan skryte på seg en fin ørretfangst, vil den fortsette sin dominans. Det er disse som legger igjen mest penger og gjør regnbuen til good value for money for turistnæringen.

Det er regnbuen og ikke marmorataørreten som har dannet grunnlaget for den virkelige vekstengrenen i Slovensk fiskesektor: Sportsfiske.

At den myteomspunnede marmorataen ikke er umulig å komme i kontakt, bidrar til å skape et mystisk ferniss rundt de slovenske elvene. Det samme gjør påstandene om vill regnbueørret, som guider og informasjonsmateriale gjør sitt for å bygge opp under. Ideen om bestander av ville reproduserende regnbueørreter er nok heller et produkt av uvitenhet, god vilje og markedsføringstaktikk, heller enn speiling av virkeligheten.

Hadde Slovenske myndigheter hatt økonomiske muskler og økologisk vilje til å satse på noe annet enn kommersielt sportsfiske med polkagriser og tankbilfisk som de viktigste attraktorene, kunne regionen virkelig blitt et ørretmekka et det fremstilles som i markedsføringen.

07: Håvard kjører fisk som har foret seg svær i spillvannet fra settefiskanlegget noen hundre meter oppstrøms.

08: Rødt og orange. Signalfarger regnbuen digger.

09: Hva med å bytte ut dette bildet med en harr eller en marmorataørret? (jeg har ikke det siste...) Atter en blek og fet oppdrettspucc i hoven